

Stanovisko ÚOOÚ k nahlížení do archivních materiálů StB

Úřad pro ochranu osobních údajů („ÚOOÚ“) reagoval na opakované mediální informace a dotazy veřejnosti, týkající se nahlížení do archivních materiálů bývalé Státní bezpečnosti („StB“), a vydal v této otázce dne 12. 9. 2016 vyjádření.

ÚOOÚ především předeslal, že k návrhu Nejvyššího soudu na vyslovení protiústavnosti § 37 odst. 6 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, se vyjadřoval na žádost Ústavního soudu již v listopadu 2015. Ve svém stanovisku tehdy uvedl, že je v dané věci upřednostněna svoboda bádání, která je podpořena silným veřejným zájmem a zaručena zákonnou úpravou přístupu individuálních zájemců k archiváliím. Ve zpřístupnění údajů z doby totalitního režimu individuálním žadatelům proto dle ÚOOÚ nelze automaticky spatřovat zásah do soukromí dotčených osob. Z úpravy přístupu k archiváliím nemůže být tedy automaticky dovozeno právo na široké použití osobních údajů, které archivní dokumenty obsahují, pro další nakládání s údaji je zásadní etický přístup badatele.

ÚOOÚ dále připomenul, že badatelé a další subjekty zacházející se zpřístupněnými archiváliemi jsou současně povinni postupovat v souladu s § 5 odst. 3 a § 10 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů („OchOsÚ“), podle nichž musí respektovat lidskou důstojnost a soukromí dotčených osob (zejména obětí) a nakládat s osobními údaji tak, aby jejich zpracováním nebylo zasaženo do jejich soukromého a osobního života. Porušení těchto ustanovení může být posuzováno jako přestupek nebo správní delikt s následnou vysokou možnou sankcí (§ 44a a 45a OchOsÚ).

Dále ÚOOÚ ve svém vyjádření uvedl, že jednání a postavení příslušníků a funkcionářů represivních a politických složek bývalého režimu, kteří současné archivní materiály vytvářeli, by nemělo být utajováno vzhledem k tomu, že se jednalo o veřejně činné osoby a zaměstnance, kteří musí strpět zásah do soukromí v daleko větší míře [§ 5 odst. 2 písm. f) OchOsÚ]. V případě, že by Ústavní soud vyhověl předloženému návrhu na vyslovení protiústavnosti a zrušil by shora jmenované ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě, došlo by k faktickému uzavření archivů StB.

Závěrem ÚOOÚ zdůraznil, že o stálé aktuálnosti a nutnosti připomínat totalitní minulost svědčí nový právní předpis EU, který bude přímo použitelný a bezprostředně závazný, a sice nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. 4. 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. Jeho recitál č. 158 *expressis verbis* uvádí: „Členské státy by rovněž měly mít možnost stanovit, že osobní údaje mohou být dále zpracovávány pro účely archivace, např. s cílem poskytnout konkrétní informace související s politickým chováním za bývalých totalitních režimů, s genocidou, zločiny proti lidskosti, zejména holocaustem, nebo válečnými zločiny.“ (podobně též recitál č. 73). Předmětné nařízení bylo již schváleno v červnu 2016, má celoevropskou působnost a v ČR i v ostatních členských státech EU nabude účinnosti za 2 roky, tj. v květnu 2018.